

AUTORITA UČITEĽA AKO FAKTOR VZŤAHU MEDZI UČITEĽOM A ŽIAKOM

TEACHER'S AUTHORITY AS FACTOR INFLUENCING RELATIONSHIP BETWEEN TEACHER AND LEARNER

ZLATA VAŠAŠOVÁ

Katedra psychológie Pedagogickej fakulty Mateja Bela v Banskej Bystrici, Slovenská republika,
zlata.vasasova@umb.sk

Abstrakt: Príspevok sa zaoberá problematikou vzťahu medzi učiteľom a žiakom, kde významnú funkciu zohráva autorita učiteľa. Zmeny v spoločenskom dianí priniesli aj zmeny do vzťahov na školách. Autorita učiteľa dnes už nie je chápaná len ako negatívna črta osobnosti učiteľa, ale sa stáva dôležitou požiadavkou pri zvyšovaní kvality a efektívnosti učenia sa žiakov. V tejto súvislosti vyvstáva aj úloha pre školského psychológa ako objednávka zo strany riaditeľa školy, zaoberať sa touto problematikou a riešiť ju.

Kľúčové slová: autorita, autorita učiteľa, vytváranie autority učiteľa.

Abstract: The article focuses on teacher's authority that plays an important role in relationship between the teacher and learners. Changes in our society have influenced the quality of the relationship in the school environment. Teacher's authority is no longer considered to be a negative trait of teacher's personality but becomes a need in increasing effectiveness and quality of the teaching and learning process.

Taking into consideration this fact, the school psychologist has to cooperate with the head master in solving problems arising in relationship between teachers and learners.

Keywords: authority, teacher authority, building of teachers authority, pregradual preparation

1 Úvod

Žijeme v dobe mnohých zmien, rýchlo a uponáhľane. Nemáme čas na seba, na svoje deti, na ľudí okolo nás. Výchovné pôsobenie z rodinného prostredia sa presúva na plecia školy, od ktorej sa očakáva nielen vzdelávať, ale robiť prevratné zmeny vo výchovnom pôsobení, čo by sa malo odraziť na slušnom správaní sa mladého človeka. Požiadavka zmien vo výchove vychádza z národného programu výchovy a vzdelávania Milénia, kde jeho autori skonštatovali: „Sme vzdelaní, ale zlí“. Posolstvo tohto výroku sa premietalo do výchovy a vzdelávania prostredníctvom zavedením humanizácie do škôl od roku 1999 až do súčasnosti a pokračuje sa v ňom aj naďalej pri príprave nového národného programu „Učiac sa Slovensko“, na ďalších 20 rokov.

S prínosom pozitív tvorivo-humanistickej výchovy do škôl, sa však uvoľnili hranice demokracie a nesprávnym chápaním relatívnej slobody a zodpovednosti ľudí v celej našej spoločnosti, sme sa stali svedkami nevhodného správania sa verejných činiteľov, žiakov, rodičov a ostatných ľudí. Vytráca sa v našej spoločnosti slušnosť, dodržiavanie zákonov, noriem pravidiel, čiže akási autorita, ktorá zabezpečí človeku spravodlivosť, rešpektovanie sa navzájom, úctu, ochotu, tolerovanie iného názoru a hľadanie konštruktívnych riešení v prospech človeka. Vzťahy medzi ľuďmi majú negatívny charakter, a sú nevhodným príkladom pre mladú populáciu. Výchovné pôsobenie sa ešte viac presúva do škôl, čím sa nároky na prácu učiteľa neustále zvyšujú a vyžadujú si od neho nielen žiakov učiť vedomosti, zručnosti, orientovať sa v spleti množstva informácií a zložitých životných situáciách, ale tiež naučiť ich vytvárať pozitívne sociálne vzťahy. Učiteľ ako aktér vyučovacieho procesu, pri zvládaní všetkých nárokov musí neustále na sebe pracovať, aby bol dostatočne kompetentný adekvátne reagovať v náročných výchovných situáciách v školskom prostredí. Jedným z faktorov zvládnuť tieto náročné úlohy je mať v triede autoritu. Disponovať ňou sa stáva nevyhnutnou potrebou učiteľa, aby zabezpečil efektívnosť učenia sa žiakov a tiež vytvorenie pozitívneho vzťahu medzi učiteľom a žiakom. Multidisciplinárna činnosť školského psychológa na škole, umožňuje zaoberať sa aj touto problematikou, pretože zasahuje do osobnostného vývinu a rozvoja žiaka a tiež potvrdzuje, že bez autority učiteľa nie je možné v triede zabezpečiť pracovnú klímu pre efektívnosť učenia sa. Taktiež pregraduálna príprava budúcich učiteľov by mala poskytovať možnosť získať praktické zručnosti pri vytváraní si autority ako súčasť kompetenčného profilu učiteľa (Vajdičková, 2013).

2 Učiteľ ako tvorca vzťahu učiteľ – žiak

Učiteľ spolu so žiakom sú hlavní aktéri výchovno-vzdelávacieho procesu. Učiteľ je profesionálne kvalifikovaný pedagogický pracovník, ktorý je spoluzodpovedný za prípravu, riadenie, organizáciu a výsledky výchovno-vzdelávacieho procesu. Spoločne so žiakmi sa podieľa na vytváraní výchovno-vzdelávacieho prostredia, klímy triedy (Průcha, 2009).

Učiteľ vždy bol, je a bude nositeľom a sprostredkovateľom výchovy a vzdelávania. Má totiž rozhodujúce postavenie pri výchove a vzdelanosti ďalších generácií. Svojim profesijným pedagogickým pôsobením vstupuje do zložitého systému sociálnych a interpersonálnych vzťahov. Pomocou týchto vzťahov efektívne plánuje, organizuje, spolupracuje, rozhoduje, reaguje, hodnotí, rieši konflikty, rešpektuje odlišnosti práva druhých, je pružný, otvorený, komunikatívny, a kultivovaný.

Mnohí autori (Vykopalová 1992, Švec, 1996) a ďalší poukazujú na to, že úlohou učiteľa okrem realizovania výchovno-vzdelávacieho procesu, je aj vytváranie pozitívnej sociálnej klímy triedy, čiže dobrého vzťahu k žiakom predovšetkým:

- Charakterovými vlastnosťami, ako čestnosť, spravodlivosť, úprimnosť, priamosť, diskretnosť, zásadovosť, dôslednosť.
- Citovo-temperamentnými vlastnosťami, medzi ktoré môžeme zaradiť sebaovládanie, vyrovnanosť, trpezlivosť, pokojnosť.
- Pracovnými vlastnosťami, ktoré sa prejavujú predovšetkým v presnosti, dohľadnosti, vo výbornom ovládaní učiva a vo svedomitom plnení povinností.
- Pedagogicky taktným správaním odrážajúcim sa v pochopení žiakov, rešpektovaní ich osobnosti (žiacov neuráža, neponižuje, neznevažuje, nezosmiešňuje, má rovnaký postoj ku každému z nich), primeranosti kladených požiadaviek, vo vzbudzovaní zdravého sebavedomia a sebadôvery žiakov.

Rolu učiteľa v procese kreovania pozitívnej sociálnej klímy školskej triedy Hanuliaková, 2010) označila akronymom KLIMA. V zmysle toho učiteľ pri tvorbe klímy zastupuje predovšetkým roly:

- *Komunikátora*, čo vyjadruje pedagogickú komunikáciu učiteľa. Prostredníctvom nej učiteľ svojimi výrokmi motivuje, usmerňuje žiakov, ale taktiež im dáva priestor na vyjadrenie svojich vlastných názorov.
- *Leadra*, vyjadruje postavenie učiteľa v školskej triede v úlohe vodcu, vedúceho výchovno-vzdelávacieho procesu. Vedenie školskej triedy vyžaduje od učiteľa riadiace schopnosti, ktoré mu umožňujú samostatnú prípravu a realizáciu vyučovacej hodiny, samostatné diagnostikovanie a hodnotenie žiakov.
- *Informátora*, prejavujúcu sa sprostredkovaním informácií žiakom vo výchovno-vzdelávacom procese pomocou približovania, vysvetľovania a konkretizovania učiva. Kvalita vysvetľovania a výber vhodných metód pri sprostredkovaní nového učiva výrazným spôsobom môžu vplyvať na učebné výsledky žiakov.
- *Metodika*, t.j. voľba a používanie metód pri realizácii výchovno-vzdelávacieho procesu nemajú vplyv len na kvalitu výsledkov edukácie. Voľba metód z hľadiska spoločenskej a sociálnej dimenzie vplyva na vzťah medzi učiteľom a žiakom, čo v konečnom dôsledku ovplyvňuje klímu školskej triedy.
- *Axiológa*, ktorá kladie na učiteľa požiadavku vychovávať hodnotami k hodnotám. Úlohou učiteľa je vytvárať takú klímu, ktorá by podporovala vlastné hodnotenie žiakov. Vlastným hodnotením sa nemyslí výsledok, ale proces, na základe ktorého žiak hodnotí javy, situácie, seba, svoju činnosť.

Učiteľ je v procese výchovy a vzdelávania v neustálej interakcii so žiakmi. Znamená to neustálu komunikáciu so žiakmi, premietajúcu sa v učiteľovom poňatí vyučovania, odrážajúcu sa v uplatňovaných metódach jeho práce. Pre každého učiteľa je charakteristický špecifický štýl interakcie a preto môžeme hovoriť o interakčnom štýle učiteľa, ktorý môžeme podľa P. Gavoru (2003), ako reakciu učiteľov na žiaka. V súvislosti s interakčným štýlom učiteľa sa v odbornej literatúre môžeme stretnúť aj s používaním pojmov: vyučovací štýl, výchovný štýl učiteľa. O výchovnom štýle sa v pedagogike najčastejšie hovorí o troch úrovniach, pri čom všetky tri vychádzajú z interakcie učiteľa a žiaka (B. Kosová, 2000):

- Autokratický (direktívny, imperatívny) – prejavujúci sa riadením výchovno-vzdelávacieho procesu formou pokynov, zákazov a príkazov, ktoré žiak musí bezpodmienečne splniť. Ich nesplesnenie môže byť potrestané. Pri autokratickom, direktívnom štýle o všetkom rozhoduje učiteľ, žiak je skôr len objektom jeho pôsobenia.
- Demokratický (zúčastnený štýl), ktorý je charakteristický uznávaním osobnosti žiaka, ich zapojením do výchovno-vzdelávacieho procesu a snahou o kooperáciu s nimi.
- Liberálny štýl (*laissez-faire*), pri ktorej učiteľ vôbec nezasahuje do činnosti žiaka.
- Rozporný autokraticko-liberálny štýl, ktorý podľa J. Mareša a J. Čápa (2007) je akýmsi spojením, alebo striedaním autokratického a liberálneho štýlu.

3 Autorita učiteľa

Osobnosť učiteľa je významným činiteľom, ktorý ovplyvňuje správanie sa žiakov v škole ale aj mimo nej. Učiteľ, svoju rolu riadiaceho činiteľa výchovno-vzdelávacieho procesu môže realizovať len vtedy a v takých podmienkach, kde žiaci akceptujú jeho autoritu. Autorita učiteľa môže výrazným spôsobom, či už pozitívne, alebo negatívne vplývať na sociálnu klímu školskej triedy. Pojem autorita sa často spájal a spája s mocou. V praxi môže ísť o autoritu štátu, práva, legislatívy (Klátik, 2013), alebo aj osobnosť s vlastnosťami, ktoré predstavujú zásadovosť, jednoznačnosť, poriadok a dodržiavanie noriem.

V pedagogickej literatúre nachádzame množstvo názorov na autoritu učiteľa. Ľudia sú na jednej strane priťahovaní autoritami v pozitívnom význame, na druhej strane sú ľudia, ktorí autoritu odmietajú, pretože si ju zamieňajú za autoritatívny štýl. Výsledky rozsiahlych etnografických štúdií v 60. a 70. rokoch viedli k lepšiemu pochopeniu autority v edukácii a odhaleniu dôležitosti uplatňovania autority učiteľa v amerických školách. Medzi priekopníkov výskumov o autorite učiteľa môžeme považovať P. W. Jacksona (1968), ktorý sa na základe výsledkov svojho etnografického výskumu snažil upozorniť na vzťah medzi autoritou a dodržiavaním pravidiel v školskej triede. Autor výskumu uvádza tzv. skryté kurikulum (hidden curriculum) a definuje ho v rámci troch R, ktoré môžu byť nápomocné pri budovaní autority učiteľa – riadenie (regulations), pravidelnosť (routines) a pravidlá (rules). Podobné, ale upravené rozdelenie uvádzajú českí odborníci (Kolář, Vališová, 2009, Vališová (2008), ktorí považujú z hľadiska autority učiteľa za významné dodržiavať v školskej triede model troch P, a to poriadok, práva, povinnosti. Aby žiak zvládol množstvo úloh a povinností musí sa naučiť rešpektovať poriadok, taktiež vedieť prijímať a dodržiavať normy a požiadavky, a niest' aj zodpovednosť.

M.H. Metz (1978) považuje autoritu za nenahraditeľný prvok pri interakcii a vzťahu medzi učiteľom a žiakom, vďaka ktorému je možné dosiahnuť efektívnejšie činnosti v školskej triede. Je prirodzené, že účastníci edukácie vstupujú do vzťahov s rozdielnymi morálnymi očakávaniami, ktoré sa prostredníctvom neustálej interakcie, ako zdroje budovania autority, postupne vyjasňujú. Odsudzovanie autority má podľa názoru autorky výskumu pôvod v nesprávnom stotožňovaní autoritatívneho poňatia výchovy s autoritárskym. Z výsledkov výskumu možno vymedziť dva základné zdroje autority učiteľa: na jednej strane určuje autoritu učiteľa to, ako učiteľ svoju rolu uchopí, čo znamená jeho osobný prístup k žiakom a procesu vyučovania, celkovú koncepciu vyučovania, jeho poňatie stratégie uplatňovania autority; na strane druhej žiakovým motivovaním ku učeniu, jeho schopnosti a osobné predpoklady. Je veľmi dôležité uvedomenie si, kde začína povinnosť a zodpovednosť žiaka. Učiteľova autorita poskytuje oporu, ukazuje žiakovi hranice priestoru, v ktorom sa realizuje sloboda. Nepochopenie podporujúcej autority a ubližujúceho autoritárstva vedie k vyzývaniu partnerstva vo výchove s cieľom odstrániť akúkoľvek autoritu a direktivitu. Aj nedirektívny učiteľ sa musí o svoju autoritu opierať. Je nemyšliteľné, aby sa vzťah medzi ním a žiakom zmenil na rovnocenný, partnerský. Facilitovať, viesť, ponúkať podporu áno, ale nie stať sa rovnocenným partnerom.

Iný výskum (Swidrová,1979) tiež potvrdil dôležitosť autority učiteľa vo vzťahu k žiakom. Výskum bol realizovaný na verejných a alternatívnych školách a jeho cieľom bolo zistiť ako učitelia dokázali realizovať edukáciu bez pričinenia vlastnej autority. V oboch skúmaných školách sa podarilo zistiť názor učiteľov, že učiteľská dominancia a submisivita žiakov je v rozpore s demokratickými princípmi spoločnosti a prirodzeným vývojom jedinca. Učitelia sa na vyučovaní nezameriavali na pravidlá a povinnosti v edukačnom procese, uplatňovanie profesionálneho prístupu, ale skôr sa spoliehali na vlastný osobný šarm a na to, aby boli pre študentov zaujímaví, prítlačiví, sympatickí. To však veľmi skoro viedlo k ľahkovážnosti študentov k štúdiu, uvoľňovaniu disciplinovanosti a následne k nerešpektovaniu učiteľov. Podobné výsledky dosiahli aj pri výskume vo Fínsku (Tirriová, Puolimatky 2000). Tieto naznačili, že nedostatok uplatňovania autority v školskej triede spôsobil rozpad disciplinovanosti v triede, čo viedlo učiteľov ku frustrácii a následne k využívaniu manipulatívnych techník.

4 Druhy autority učiteľa

Autorita vyplýva u niektorých učiteľov z ich osobnostných vlastností, iní si ju však musia postupne vybudovať svojim vystupovaním a správaním. Pri klasifikácii druhov autority učiteľa môžeme postupovať na základe rôznych kritérií: genetické kritérium, kritérium sociálneho statusu, kritérium sociálnej prestíže (Vališová, 2005). Genetické kritérium rozlišuje autoritu prirodzenú a autoritu vynútenú. Prirodzená autorita vyjadruje ochotu podriaďovania sa učiteľovi na základe prirodzeného uznania, vyplývajúce z jeho postavenia. V tomto prípade žiak uznáva osobnosť učiteľa, jeho odborné znalosti a spôsobilosti. Vynútená autorita, ako aj z jej názvu vyplýva prinucuje žiaka podvoľovať sa vôli učiteľa. Vzniká z pocitu strachu z potrestania, ktorý sa uskutočňuje prostredníctvom sankčným systémom učiteľa (Pařízek, 1998).

Podľa sociálneho statusu môžeme rozdeliť autoritu na osobnú, pozičnú a funkčnú. Osobná autorita znamená prirodzený vplyv, ktorý pramení z individuálnych vlastnostiach, schopnostiach a spôsobilostiach používaných v sociálnej situácii. Pozičná autorita vyjadruje mieru vplyvu, ktorý učiteľ získava vďaka svojmu oficiálnemu,

úradne uznanému postaveniu v systéme organizácie školy. Funkčnú autoritu získava učiteľ plnením očakávania jeho nadradených, podriadených a kolegov (Vališová, 2005).

Kritérium sociálnej prestíže vymedzuje autoritu formálnu a neformálnu. Formálna autorita vychádza z hierarchie sociálneho postavenia učiteľa, čo znamená, že si ju nemusí získavať. Neformálna autorita vychádza z osobnosti učiteľa, je slobodným uznaním prevahy osobnosti v niektorej významnej oblasti a pozitívne hodnotenie jej nositeľa žiakmi (Kosová, 2000).

Okrem spomenutých druhov autority učiteľa A. Vališová (1998), aj o:

- *Charizmatickej autorite* – ovplyvňovanou osobnosťou učiteľa, jeho správaním sa k ostatným, predovšetkým však ku žiakom. Ďalej je charakteristická vyžarovaním energie a emócií, na základe čoho môžeme veľmi ľahko zistiť úprimnosť resp. neúprimnosť učiteľovho správania.
- *Odbornej autorite* – ktorú učiteľ získava odbornými vedomosťami, znalosťami, skúsenosťami. Čím viac sa stáva profesionálom vo svojom odbore, tým viac ho ostatní ľudia ocenia, vznikne tak jeho odborná autorita.
- *Morálnej autorite* – ktorá je daná učiteľovou ľudskosťou a jeho charakterom. Získava ju poctivým jednaním v situáciách, ktoré mu neprinášajú žiaden osobný zisk a naopak stráca ho neúprimnosťou, klamstvami, podvádzaním a využívaním iných s cieľom dosiahnutia osobného prospechu.

Podľa T. Gordon (2002), existujú nasledovné typy autorít učiteľa:

- Autorita založená na odbornosti – spomínaná aj ako racionálna autorita. Dôvodom akceptácie moci učiteľa je v tomto prípade je jeho odbornosť, pripravenosť a kompetentnosť. Takáto autorita je zaslúžená, pretože nevzniká v dôsledku nadradenosti.
- Autorita založená na titule, alebo postavení – vychádza z hierarchického zaradenia učiteľa, ktorá určuje rozsah jeho právomoci. Neznamená to však v každom prípade utláčanie žiaka, medzi ním a učiteľom môže prevládať vzťah založený na vzájomnom rešpekte.
- Autorita založená na každodenných dohodách – jej dôležitým aspektom je dôveryhodnosť, vyspelosť osôb pri plnení prijatých dohôd. Okrem racionálnych aspektov tu pôsobia aj emocionálne. Výchovný vplyv založený na tomto type autority môže mať optimálne podporiť sebavýchovu jedinca.
- Autorita založená na moc – dôvodom akceptácie učiteľa je v tomto prípade odlišné hierarchické postavenie účastníkov výchovno-vzdelávacieho procesu v školskej triede, resp. v škole. Učiteľ, ktorý si vybuduje autoritu založenú na moci však dokáže rozhodovať, prinucovať len dovtedy, kým je žiak závislý od neho. Akonáhle zanikne táto závislosť, učiteľ prestáva byť akceptovaný žiakom. Hlavný význam to môže mať pri snahách o dosiahnutie disciplinovanosti v školskej triede, kde namiesto želanému stavu dosahuje učiteľ len poslušnosť.
- Autorita založená na emocionalite – je typickým prejavom vzťahu dieťaťa, žiaka, rodiča, učiteľa na prvom stupni základnej školy. V rodine dieťa akceptuje svojho rodiča, pretože ho má rado. V školskom prostredí je žiaduce, aby emocionálna autorita postupom času v na druhom stupni základnej školy do spomínanej racionálnej.

Učiteľ by sa mal usilovať o získanie a budovanie predovšetkým neformálnej autority. Celkovo však na získavaní autority podieľa nielen jeho spoločenské postavenie, ale taktiež jeho charakterové, morálne a riadiace schopnosti a vlastnosti (Kohoutek, 1996). S týmto názorom sa čiastočne stotožňuje aj Ch. Kyriacou (2004) a dodáva, že vznik neformálnej autority závisí od:

- vyjadrenia učiteľovho statusu – pre dosiahnutie čoho je nutné, aby žiaci uznali a prijali jeho rolu a status učiteľa. Predpokladá to správanie učiteľa v súlade s jeho statusom, čo môže byť vyjadrené napr. jeho pohybom po školskej triede, výkladu u tabuli, rozhodovaním a začiatku a konci aktivity.
- kompetentné vyučovanie – t.j. učiteľ by mal byť pripravený na vyučovaciu hodinu, mal by z neho sršať záujem a nadšenie z vyučovania. Svoju autoritu si tak môže upevniť, pretože žiaci vidia, že prezentovanému učivu rozumie a dokáže zmysluplne vyučovať.
- manažérske riadenie – tvorí ďalší predpoklad vytvárania autority učiteľa. Ten by mal vedieť zorganizovať vyučovaciu hodinu, dávať presné inštrukcie a pokyny, určiť jasné pravidlá. Pri tom je dôležité, aby medzi týmito činnosťami bol zaistený hladký prechod a vzniká potreba neustále zapájať žiakov do učebnej činnosti.
- účinný prístup k nežiaducej správaní – učiteľ svoju autoritu posilní, ak bude spravodlivo pristupovať k riešeniu nežiaduceho správania žiakov. Najúčinnjšou stratégiou však môže byť prevencia vzniku takéhoto správania. Predpokladom toho je pozorné sledovanie diania v triede, včasný zákrok a eliminácia nežiaduceho správania ešte v zárodku jeho vzniku.

5 Záver

Vychádzajúc z odbornej literatúry (Šikulová a kol. 2012) môžeme konštatovať, že autorita učiteľa sa vytvára v interakcii učiteľa a žiaka. Autoritu môžeme považovať za jednu zo základných prvkov školského života, ktorá sa neustále buduje a mení. Jej vytváranie a pochopenie je rozhodujúce nielen pri výbere výchovných metód pedagóga, ale aj z hľadiska efektivity edukačného procesu. V tejto oblasti môže mať dôležitú úlohu aj školský psychológ, ktorý v rámci svojich kompetencií, môže prispieť ku podpore vytvárania a rešpektovania autority učiteľa na školách. Na jednej strane môže pomáhať učiteľom vytvárať si autoritu a na druhej strane viesť žiakov k tomu aby pochopili, aký má význam pre kvalitu ich učenia sa.

V súčasnom období aj v školstve pociťujeme krízu a súčasný úpadok autority ako takej, je možné pozorovať nielen v učiteľskej profesii, ale aj v celej spoločnosti (Arendt, 1994). K tomuto stavu v najväčšom rozsahu prispela aj samotná kríza vo všetkých sférach života, tak aj vo sfére výchovy a vzdelávania. V oblasti školstva je táto kríza odrazom všeobecnej nestability celej spoločnosti a v širšom kontexte súvisí s krízou nášho vzťahu k minulosti a tradíciám. Dieťa je novou bytosťou, ktoré neprichádza len na svet, ale prichádza i do sveta. Rodičia, ktorí privedú dieťa na svet, tak majú zodpovednosť za život svojich detí, za ich vývoj, a tiež aj za pokračovanie sveta. Vo výchove sa táto zodpovednosť za svet prejavuje autoritou. Z povahy súčasnej krízy autority i z povahy politického myslenia našich tradícií plynie, že strata autority, ktorá sa začala najskôr v politickej sfére, musela nakoniec skončiť v súkromnej oblasti, a tým zasiahnuť aj učiteľov. Ako sa menia podmienky vo vzdelávaní mladého človeka, tak sa menia aj roly učiteľa a žiaka (Homolová, 2004). Žiak je ten, ktorý vystupuje ako aktívny prvok vo vyučovacom procese a učiteľ ho v tejto aktivite podporuje.

Záverom môžeme konštatovať, že budúci učelia by mali mať možnosť formovať svoju autoritu už počas prípravy na vysokých školách. Musia vedieť, že žiaci v triede sú živým organizmom, ktorý je potrebné usmerňovať a viesť, ale nikdy netreba unikať aj pred možnosťou, od žiakov sa mnoho naučiť.

Zoznam bibliografických odkazov

- Arendt, H. (1994). *Krize kultury*. Praha : Mladá fronta.
- Čáp, J., Mareš, J. (2007). *Psychologie pro učitele*. Praha : Portál.
- Dobal, J. (1998). Pojetí autority pohledem student pražských gymnazií – zkušenosti z výskumu. Praha: Karolinum.
- Gavora, P. (2003). *Učitel' a žiaci v komunikácii*. 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského.
- Gordon, T. (2002). *T.E.T – A tanári hatékonyság fejlesztése*. Budapest : Assertiv kiadó BT.
- Hanuliaková, J. (2010). *Kreovanie klímy triedy v edukačnej praxi*. 1. vyd. Bratislava : IRIS.
- Homolová, E. (2004). *Učiteľské a žiacke roly na hodine cudzieho jazyka*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Fakulta humanitných vied.
- Jackson, P. W. (1990). *Life in classrooms*. New York Teachers College Press.
- Klátik, J. (2013). Zabezpečenie práva na spravodlivý trestný proces. *Studia Prawnoustrojowe*. Olsztyn, 19, 109-122.
- Kohoutek, R. (1996). *Základy pedagogické psychologie*. 1. vyd. Brno : CERM.
- Kolář, Z., Vališová, A. (2009). *Analýza vyučování*. Praha : Grada,
- Kosová, B. (2000). *Humanizačné premeny výchovy a vzdelávania na 1. stupni základnej školy*. Banská Bystrica : Metodické centrum.
- Kyriacou, CH. (2004). *Klíčové dovednosti učitele. Cesty k lepšímu vyučování*. Praha : Portál.
- Metz, M. H. (1978). *Classrooms and Corridors. The Crisis of Authority in Desegregated Secondary Schools*. [online]. Berkeley : University of California press, 1978. 275 p. [cit. 2016.03.12.] Dostupné z WWW <<http://www.ucpress.edu/op.php?isbn=9780520039414>> .
- Průcha, J. 1997. *Moderní pedagogika*. Praha : Portál, 1997. 495 s.
- Štefanovič, J. (1964). *Psychológia vzťahu medzi učiteľom a žiakom*. Bratislava: SPN.
- Swidler, A. (1979). *Organization without authority. Dilemmas of Social Control in Free Schools*. [online]. Cambridge, MA : Harvard University Press, [cit. 2015.12.20.] Dostupné na WWW: <https://monoskop.org/images/e/e5/Swidler_Ann_Organization_without_Authority_Dilemmas_of_Social_Contr ol_in_Free_Schools.pdf>.
- Šikulová, R. a kol. (2012). *Pojetí autority učitele pohledem žáků základní školy*. Vališová, A. (Eds) *Autorita v edukační a sociální práci*. Pardubice : Univerzita Pardubice.
- Tirri, K., Puolimatka, T. (2000). Teacher Authority in Schools: a case study from Finland. In *Journal of Education for Teaching* [online]. 26 (2) [cit. 2016.02.03]. Dostupné na WWW:

<https://www.researchgate.net/publication/233447455_Teacher_Authority_in_Schools_A_case_study_from_Finland>. ISSN 0260 – 7476.

Vajdičkova, R. (2013). Štandard a kompetenčný profil učiteľa. In *Determinanty pregraduálnej prípravy učiteľov anglického jazyka 2 : monografia Katedry anglistiky a amerikanistiky*. 1. vyd. 2013.(48-73). Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Fakulta humanitných vied,

Vališová, A. (2008). *Jak získať, udržať a ne strácať autoritu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing,

Zelina, M. 2010. *Teórie výchovy alebo hľadanie dobra*. Bratislava : SPN.